



### In deze update

*Neemt u deel aan de Beschikbare Premieregeling en/of aan de regeling Individueel Pensioensparen? Dan wordt de premie voor u belegd via de Life Cycle of via Vrij Beleggen. U belegt – afhankelijk van uw keuze – in aandelen, obligaties en/of in de geldmarkt. Hoeveel pensioen u hiermee opbouwt hangt af van het rendement dat u op uw beleggingen heeft behaald en van de inkoopfactoren die het pensioenfonds jaarlijks vaststelt. Het beleggingsrendement en de inkoopfactoren hangen samen met de economische ontwikkelingen in de wereld.*

*In dit overzicht leest u welke economische ontwikkelingen er in het afgelopen kwartaal geweest zijn en wat de rendementen waren. Zo krijgt u inzicht in hoe uw beleggingen het hebben gedaan.*

### Economie

In het derde kwartaal ontwikkelden de financiële markten zich per saldo licht gunstig. In de maanden juli en augustus was sprake van koersstijgingen, maar de maand september was een zwakke maand voor financiële markten. Inflatieverwachtingen en een stijgende rente zorgden aan het einde van het derde kwartaal voor teruglopende koersen van aandelen en obligaties.

Energieprijzen zijn in het derde kwartaal fors opgelopen. De prijs voor aardgas steeg met bijna 60%. Daarnaast zette de olieprijs zijn opmars voort. Verder stuwden oplopende prijzen voor met name koffie en katoen de inflatiecijfers.

Sterke en groeiende bedrijfswinsten zorgden voor oplopende aandelenkoersen tot aan augustus. De Fed deed in september een vooraankondiging dat ze verwachten in november de noodsteun aan financiële markten gedeeltelijk af te bouwen. Daarnaast schroefden ze hun groeiverwachtingen voor 2021 terug van 7,0% naar 5,9%. De inflatieverwachting voor dit jaar is naar boven bijgesteld met 0,8%-punt tot 4,2%.

Markten waren verder in de ban van de financiële problemen van de Chinese projectontwikkelaar Evergrande, welke enkele deadlines voor rentebetalingen heeft gemist. Vanwege de grote schuld van Evergrande namen de zorgen van beleggers voor een grotere schok toe.

Op de obligatiemarkten daalden rentes aanvankelijk scherp, waarna oplopende inflatiecijfers en een aangekondigde afbouw van steunprogramma's resulteerden in oplopende inflatieverwachtingen en rentes. De rente op 10-jaars Duitse staatsobligaties was per saldo vlak. De Amerikaanse dollar steeg dit kwartaal licht van \$1,19 per euro naar \$1,18. De goudprijs daalde licht van \$1.770 naar \$1.756.

### Aandelen

De wereldwijde index steeg, in euro's gemeten, met 2,3%. De wereld SRI index rendeerde 3,1%. In de Verenigde Staten (VS) stegen de aandelenmarkten in euro's gemeten met 2,5%. De Europese aandelenindex steeg licht met 0,7%, terwijl het rendement op de Japanse aandelenmarkt in euro's ongeveer 7% bedroeg. De aandelenmarkt in het Verenigd Koninkrijk steeg in lijn met de wereldindex met ruim 2%. Groeiaandelen rendeerden dit kwartaal iets beter dan de zogenaamde "value"-aandelen. De best presterende sector was de energiesector die profiteerde van de fors opgelopen energieprijzen. Daarnaast deden financiële ondernemingen het relatief goed. De sectoren utilities en consumenten luxegoederen bleven achter bij de andere sectoren.

De index voor opkomende markten daalde dit kwartaal in euro's gemeten met 6%. Dit werd hoofdzakelijk veroorzaakt door dalende koersen in China. Sterkere regulering door de Chinese overheid zorgde voor onzekerheid bij beleggers. Aanbieders van online onderwijs kregen te maken met strengere regels. Daarnaast zorgt de situatie van vastgoedreus Evergrande voor nervositeit. Het bedrijf kan niet langer aan de verplichtingen voldoen, de vraag is of dit tot een kettingreactie leidt bij andere Chinese bedrijven. De aandelenmarkt in Brazilië bleef eveneens achter bij het marktgemiddelde. Aan de positieve kant waren het vooral de markten in India, de regio Oost-Europa en het Midden-Oosten. Aandelen in Rusland en Saudi Arabië stegen mede vanwege de gestegen olieprijs.

### Obligaties

Rentes op staatsobligaties waren per saldo stabiel gedurende het kwartaal. Initieel daalden rentes scherp, waarna oplopende inflatiecijfers, aanhoudend optimisme over een economisch herstel en het mogelijk afschalen van de verschillende stimuleringsmaatregelen zorgden voor een ommekeer. De rente op 10-jaars staatsobligaties uit Duitsland bleef nagenoeg ongewijzigd op een niveau van -0,20%. De rentes van andere

Eurolanden waren eveneens per saldo stabiel in vergelijking met het vorige kwartaal. De 10-jaars rente op staatsobligaties van Nederland bedraagt nu -0,08%. Yields van 30-jaars staatsobligaties waren eveneens stabiel. De yield voor 30-jaars staatsobligaties van Duitsland en Nederland bedroeg respectievelijk 0,27% en 0,35% per eind van het kwartaal. Tijdens het kwartaal liep het renteververschil tussen 10-jaars Duitse staatsobligaties en swaps licht op. Op het 10-jaars punt lag de Duitse rente aan het eind van het kwartaal circa 36 basispunten onder swaps. Op het 30-jaars punt lag de Duitse rente circa 21 basispunten onder swaps, een paar basispunten meer dan in voorgaande kwartalen. De 10-jaars rente in de VS veranderde ook nauwelijks en bedroeg 1,5% per eind september.

Het rendement op staatsobligaties van opkomende markten was dit kwartaal licht negatief. De yield steeg van 4,9% naar 5,1%. De risicopremie van obligaties van opkomende markten steeg met 17 basispunten naar 3,6%. De yield op Amerikaanse staatsobligaties steeg marginaal in het derde kwartaal.

Het extra rendement van opkomende landen was licht negatief ten opzichte van risicovrije staatsobligaties. Opkomende landen met een high yield rating bleven achter bij de landen met een investment grade rating, al waren de verschillen klein.

Op het niveau van individuele landen valt het sterke rendement van Zambia op. De markt reageerde positief op de uitkomst van de presidentsverkiezingen. Ook in Libanon was het rendement positief, in de hoop dat besprekingen met het IMF worden opgestart. Aan de negatieve kant presteerden obligaties van El Salvador onder het gemiddelde van de markt. Bezorgdheid over de financiering van de schuld werd vergroot met de introductie van Bitcoin als wettig betaalmiddel.

### Geldmarkt

Geldmarktfondsen hanteren nog altijd een verhoogde allocatie naar dagelijks opvraagbare deposito's. Dit vanwege de aanhoudende onzekerheden in de financiële markten en de primaire focus om te kunnen voorzien in liquiditeit.

*Wilt u meer informatie over de Life Cycle en Vrij Beleggen (o.a. de kosten), klik dan op ['Uw beleggingen'](#) op de website.*



## Uw rendementen

Voor uw beleggingen in de Life Cycles of in Vrij Beleggen, wordt gespreid belegd in verschillende aandelen, obligaties en de geldmarkt. Meer informatie hierover vindt u op de website bij '[Mijn beleggingen](#)' binnen de 'Mijn KPN Pensioen' omgeving

### Aandelen

De aandelenbeleggingen worden gespreid via verschillende beleggingsfondsen:

- *Aandelen, wereldwijd gespreid is belegd via twee fondsen in bedrijven wereldwijd.*
  - Aandelen wereldwijd waarbij de benchmarkwaarde van de beleggingen in de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen dagelijks wordt afgedekt naar de euro. Het fonds behaalde in het dit kwartaal een rendement van -0,3% (2021 t/m het derde kwartaal 13,7%).
  - Aandelen wereldwijd waarbij het valutarisico niet wordt afgedekt. Het fonds behaalde in dit kwartaal een rendement van 1,4% (2021 t/m het derde kwartaal 17,8%).
- *In Europa wordt 'best in class' belegd. Dit houdt in dat sociale en milieuaspecten meegenomen worden in de beleggingskeuzes. Dit vindt plaats via twee fondsen.*
  - Aandelen Europa waarbij de benchmarkwaarde van de beleggingen van de belegging in Britse ponden wordt afgedekt naar de euro. Het fonds behaalde in dit kwartaal een rendement van 2,0% (2021 t/m derde kwartaal 16,7%).
  - Aandelen Europa waarbij het valutarisico niet wordt afgedekt. Het fonds behaalde in dit kwartaal een rendement van 2,0% (2021 t/m derde kwartaal 17,7%).
- *Aandelen opkomende landen*  
Dit fonds belegt in bedrijven uit opkomende landen (zoals China en Brazilië). Het fonds behaalde dit kwartaal een rendement van -3,9% (2021 t/m derde kwartaal 5,5%).

- *Aandelen Wereldwijd 'best in class' (Vrij Beleggen Depot F). Dit vindt plaats via twee fondsen*
  - De variant waarbij de benchmarkwaarde van de beleggingen in de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen wordt afgedekt behaalde in dit kwartaal een rendement van 1,2% (2021 t/m derde kwartaal 14,5%).
  - De variant waarbij het valutarisico niet wordt afgedekt, behaalde in dit kwartaal een rendement van 2,9% (2021 t/m derde kwartaal 18,8%).
- *Long term investments*  
Dit is een fonds met een lange beleggingshorizon en een focus op kwaliteitsondernemingen. Het fonds behaalde dit kwartaal een rendement van 1,5% (2021 t/m derde kwartaal 16,5%).
- *Small Caps*  
Het fonds is een actief beheerd wereldwijd aandelenfonds dat belegt in ontwikkelde en opkomende small-caps. Het fonds behaalde dit kwartaal een rendement van 2,7% (2021 t/m derde kwartaal 20,1%).

### Vastgoed

- *Beursgenoteerd vastgoed. Dit vindt plaats via twee fondsen*
  - Het fonds belegt wereldwijd in beursgenoteerd vastgoed. De variant waarbij de benchmarkwaarde van de beleggingen in de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen wordt afgedekt behaalde in dit kwartaal een rendement van -0,1% (2021 t/m derde kwartaal 14,6%).
  - De variant waarbij het valutarisico niet wordt afgedekt, behaalde in dit kwartaal een rendement van 1,2% (2021 t/m derde kwartaal 17,8%).

### Obligaties

Afhankelijk van het risicoprofiel van de Life Cycle is de samenstelling van de obligatieportefeuille afwijkend naarmate de datum van pensionering nadert. Meer informatie hierover vindt u op de website bij 'Uw beleggingen'.

- *Langlopende Staatsobligaties*  
Dit fonds belegt in langlopende staatsobligaties uitgegeven door de meest kredietwaardige landen die meedoen aan de euro, zoals Nederland en Duitsland. Het fonds behaalde in dit kwartaal een rendement van -0,2% (2021 t/m derde kwartaal -7,6%).
- *Bedrijfsobligaties*  
Dit fonds belegt voornamelijk in Europese bedrijfsobligaties. Het fonds behaalde dit kwartaal een rendement van 0,1% (2021 t/m derde kwartaal -0,3%).
- *High Yield obligaties*  
Dit fonds belegt in bedrijfsobligaties met een lagere kredietwaardigheid. Het fonds behaalde dit kwartaal een rendement van 0,1% (2021 t/m derde kwartaal 3,0%).
- *Obligaties opkomende markten*  
Dit fonds belegt in obligaties van opkomende markten. Het fonds behaalde dit kwartaal een rendement van -1,0% (2021 t/m derde kwartaal -1,6%).
- *Nederlandse hypotheke*  
Dit fonds belegt in nieuw uit te geven Nederlandse hypotheke. Het fonds behaalde in dit kwartaal van 2021 een rendement van 0,8% (2021 t/m derde kwartaal 1,9%).

### Geldmarkt

Het geldmarktgedeelte belegt in Nederlandse spaarfondsen of op spaarrekeningen. Het rendement in dit kwartaal was 0,3% (2021 t/m derde kwartaal 0,8%).



Life Cycle opbouwfase gericht op stabiele uitkering						
Life Cycle	Beleggingsmix in %				Rendement in %	
	Aandelen	Vastgoed	Obligaties	Geldmarkt	Derde kwartaal 2021	In 2021
1	81,0	9,0	9,0	1,0	0,5	13,8
2	72,0	8,0	18,0	2,0	0,5	12,3
3	63,0	7,0	21,0	9,0	0,5	10,8
4	54,0	6,0	24,0	16,0	0,4	9,3
5	45,0	5,0	30,5	19,5	0,3	7,8
6	36,0	4,0	40,5	19,5	0,3	5,4
7	27,0	3,0	50,5	19,5	0,2	3,2
8	18,0	2,0	69,0	11,0	0,1	-0,3
9	9,0	1,0	88,5	1,5	0,0	-3,8
10	4,5	0,5	93,5	1,5	0,0	-4,9

Life Cycle opbouwfase gericht op variabele uitkering						
Life Cycle	Beleggingsmix in %				Rendement in %	
	Aandelen	Vastgoed	Obligaties	Geldmarkt	Derde kwartaal 2021	In 2021
6	42,3	4,7	32,0	21,0	0,3	7,3
7	38,7	4,3	37,5	19,5	0,3	6,2
8	34,2	3,8	46,0	16,0	0,3	4,7
9	30,6	3,4	54,5	11,5	0,2	3,3
10	27,0	3,0	67,0	3,0	0,2	1,6

Life Cycle uitkeringsfase gericht op variabele uitkering						
Life Cycle	Beleggingsmix in %				Rendement in %	
	Aandelen	Vastgoed	Obligaties	Geldmarkt	Derde kwartaal 2021	In 2021
N1	22,5	2,5	72,5	2,5	0,1	0,4

Beleggingsdepots						
Depot	Beleggingsmix in %				Rendement in %	
	Aandelen	Vastgoed	Obligaties	Geldmarkt	Derde kwartaal 2021	In 2021
A	90,0	10,0	0,0	0,0	0,5	15,2
B	67,5	7,5	19,5	5,5	0,5	11,6
C	45,0	5,0	25,5	24,5	0,4	7,8
D	22,5	2,5	63,5	11,5	0,1	0,9
E	0,0	0,0	94,5	5,5	-0,1	-5,5
F*	45,0	5,0	21,0	29,0	1,1	8,6
G	0,0	0,0	0,0	100,0	0,3	0,8

\*45% wordt belegd in aandelen die voldoen aan 'best in class' criteria